

VIKTORAS GERULAITIS

Pavėsinėje su
*Richardu
Wagneriu*

Neišgalvotos muzikos istorijos

VIKTORAS GERULAITIS

Pavėsinėje su
*Richardu
Wagneriu*

Neišgalvotos muzikos istorijos

VILNIUS 2011

Turinys

Pratarmė.....	7
Pavėsinėje su Richardu Wagneriu	11
Kiek kainuoja šedevras?	35
Haroldas Italijoje, arba Amžiaus sūnaus išpažintis	52
Italija.....	65
„Haroldas Italijoje“	75
Aludario sūnus.....	90
„Mano tėvynė“	104
Tylusis prancūzas.....	111
Beethovenas ir trys mylimosios	131
Giulietta Guicciardi	135
Josephine	141
Therese	147
Šešios trumpos variacijos mišių tema.....	159
6 variacija	159
5 variacija	160
4 variacija	161
3 variacija	162
2 variacija	163
1 variacija	164
Tema.....	165
Kaip Johannas Sebastianas grįžo į pasaulį.....	169
Dvi Johannesio Brahmsio kelionės	183
I	183
II.....	200

Septynios mažytės meilės impresijos	231
Dainos sparnais.....	232
Meilės kančios.....	233
Mergaitė lino spalvos plaukais	234
Mažasis Vienos maršas	235
Meditacija.....	236
Mėnulio šviesa	237
Estrelita.....	238
Vieno mėsininko istorija	240
Pradžia	240
Pabaiga	259
Žiemos kelias.....	266
Vargšas lenkų Paganini.....	285
Ekstazės poema	303
Rumunų Mozartas.....	319
Laisvasis šaulys	333
Labas, Mozartai.....	352
Didvyrio gyvenimas	360
Iš Norvegijos fjordų	391
Amžinai mirštanti gulbė, arba Linksma operos istorija	406
Turkai, kava ir... Vienos pokylis	436
Post scriptum. Mano meilės valsas	442
Nelyg už apskrito stalo.....	448

Pavėsinėje su Richardu Wagneriu

Paryžiuje baigėsi 1840 metų pavasaris. Buvo gegužės 22-oji. Bulonės miško pakrašty pro baltą pavėsinės langą Sena plukdė savo vandenį į Lamanšą. Kvepėjo žaluma ir vidurdienio nuovargiu.

Už stalo sėdėjome trise: Richardas Wagneris ir aš – ant suolo, o milžiniškas niufaundlandas Roberas – Wagneriui prie kojų. Roberas nuobodžiavo, o mudu su Richardu gurkšnojome atsineštą gegužės vyną. Buvo Wagnerio gimimo diena. Šįryt jam – niekam nežinomam provincialui iš Vokietijos – suėjo 27 metai. Tada, 1840-aisiais, mudu buvome lyg ir draugai (nors vėliau aš tuo rimtai suabejojau). Tiesa, mūsų gyvenimuose nebuvo nieko bendra, o kad Richardas mirs tą patį mėnesį, kurią aš gimiau, tik 36 valandomis vėliau, – to aš, žinoma, neįtariau. Beje, mirs rašydamas straipsnį „Apie moteriškąją žmogaus pradžią“... Likus kelioms savaitėms iki mirties taps neįprastai švelnus, rūpestingas, geraširdis, nors iki tol nepasižymėjo tokiais „moteriškomis“ savybėmis. Bet tai atsitiks Venecijoje 1883-ųjų vasario 13-ąją po pietų, kurių jis, beje, nepanorės ragauti ir mirs nepietavęs.

O šį giedrą gegužės vidurdienį žiūrėjau į jauną akiplėšą, atvykusį užkariauti pasaulio sostinės, kuriai jis buvo nereikalingas, bet truputį simpatiškas savo noru įsiteikti.

Tik po daugelio dešimtmečių buvusi maža Paryžiaus simpatija virs didele antipatija šiam liesam žemo ūgio kumpanosiui, nepakančiam jokiems priešgyniavimams ir galėjusiam pasiusti dėl smulkmenos. Prieš septynis mėnesius buvo atsi- beldęs į Paryžių, svajodamas (tiksliau – siekdamas, nes valią ir ryžtą turėjo greičiau velniškus nei svajotojiškus) čia pastatyti savo jau trečiąją operą „Rienci“. Dažnai mėgo pasakoti apie tą savo avantiūrišką kelionę laivu Baltijos ir Šiaurės jūromis. Pirmiausia iš Rygos, kur dirbo operos teatre, per Lietuvą atvyko į Karaliaučių. Kadangi buvo ieškomas kreditorių, Rusijos sieną kirto slapta, kad nereikėtų rodyti paso. Drauge buvo žmona Mina ir ištikimasis Roberas. Iš Karaliaučiaus movė į Piliavą, o ten sėdo į laivą, plaukiantį Londonan. Tai lėmė trys aplinkybės: šuns į pašto karietą neėmė, traukinio iš Karaliaučiaus į Paryžių nebuvo ir pagaliau laivu keliauti kainavo pigiau. Nors buvo rugpjūtis, – lyg ir ne audrų metas, – štormai Baltijos, o pas- kui Šiaurės jūroj kilo tokie smarkūs, kad laivas buvo priverstas išmesti inkarą prie uolėtų Norvegijos krantų. Kadangi plauk- damas Wagneris skaitė Heine's novelę apie Skrajojantį olandą, apstulbo sužinojęs, kad atsidūrė kaip tik toj vietoj, kur, pasak legendos, olandą užklupo lemtingoji audra. Nuo tos akimirkos nebedvejojo, kad kita jo opera bus „Skrajojantis olandas“, ir ly- giau po dvejų metų taip pat rugpjūtį ją užbaigė. Beje, tokių nuo- stabių „atsitikinimų“ ir „sutapimų“ Wagnerio, o ir tų, kurie

Muzikologas, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos dėstytojas Viktoras Gerulaitis (g. 1950 m. Kaune) – populiarių Lietuvos radijo ir televizijos laidų „Tautos gaida“, „Likimai“, „Vakaro autografas“, „Klasikos garsai“ autorius ir vedėjas, Šiaurės Lietuvos muzikos festivalio Biržuose, Dainavos šalies muzikos festivalio Alytuje iniciatorius, knygų „Muzikos stilių raida“ (1994, Švietimo ministerijos premija), „Juozas Domarkas. Orkestro byla“ (2010) autorius.

Knyga „Pavėsinėje su Richardu Wagneriu: neišgalvotos muzikos istorijos“ – intriguojanti kelionė po XVIII–XX a. muzikinę Europą. Pasakodamas apie iškilių kompozitorių kūrybą, autorius analizuoja to meto visuomenės gyvenimo procesus, pateikia platų istorinį ir kultūrinį kontekstą. Jo akiratyje – asmenybės, kurių muzikinis mąstymas peržengė jų epochos ribas: E. Griegas, J. Brahmsas, R. Straussas, R. Wagneris, B. Smetana, G. Enescu ir kiti.

Kokie istoriniai ir asmeninio gyvenimo įvykiai labiausiai formavo jų pasaulėvoką? Koks atsitiktinumo vaidmuo? Kodėl genijaus gyvenimas dažnai kupinas paprastam žmogui sunkiai suvokiamų paradoksų ir būtent tie paradoksai kuria tikrovę? Ieškodamas atsakymo į šiuos ir daug kitų klausimų autorius remiasi muzikų biografijos faktais, nepatekusiais į vadovėlius ir enciklopedijas, bet palikusiais ryškų pėdsaką jų kūryboje. Ši knyga vedžioja skaitytoją po neišgalvotą, bet netikėtą muzikos ir žymiausių muzikantų pasaulį. Savito, šmaikštaus stiliaus esė, neprognozuojamos, mąstyti skatinančios išvalgos tarp eilučių atskleidžia ir paties muzikologo V. Gerulaičio gyvenimo filosofiją.

